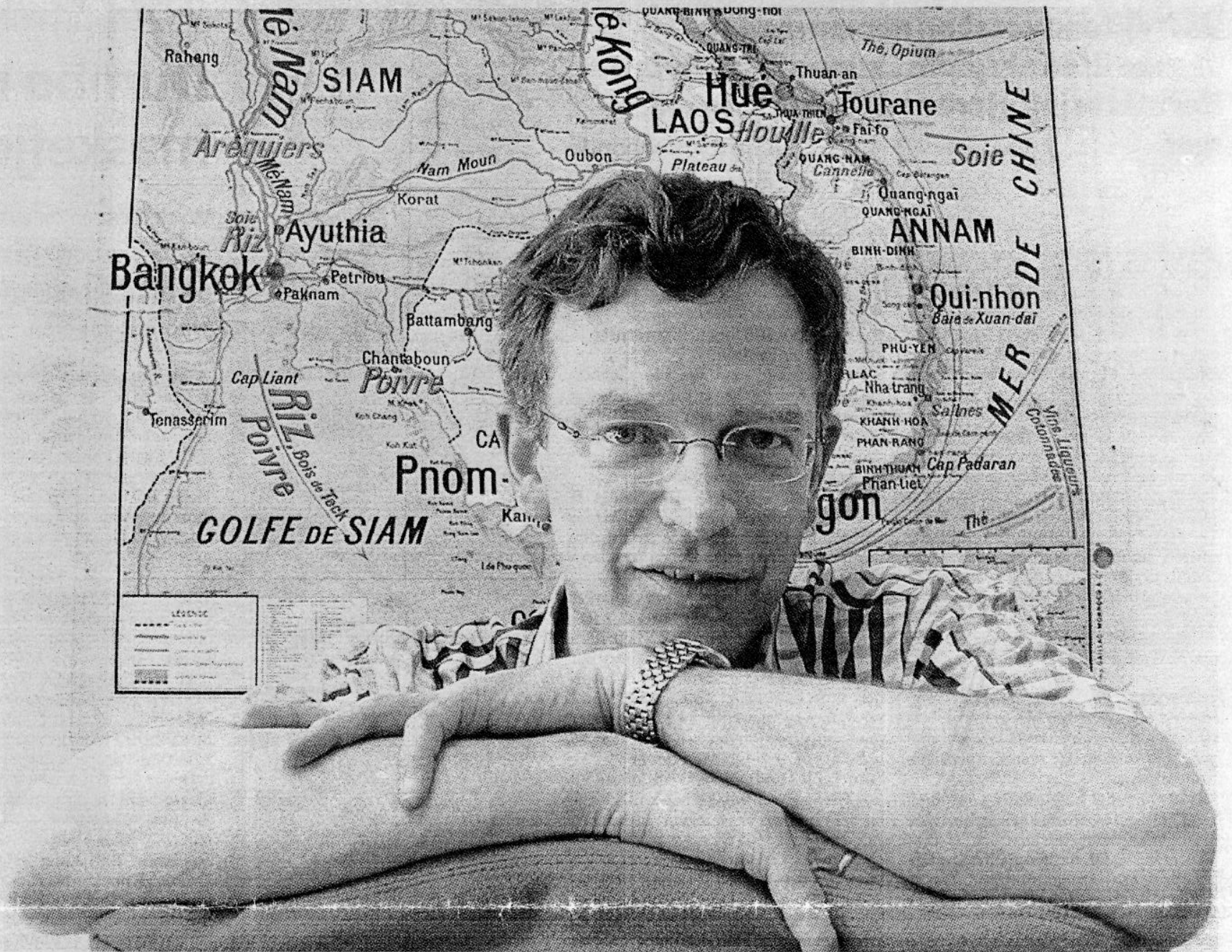

Troublespots.

Et gammelt kart over fransk Indo-Kina pryder Prio-sjef Stein Tønnessons kontor. Men om krigene der er slutt, er det nok av annen elendighet en fredsforsker kan fordype seg i.

Foto: Morten Møst

Fred som førsteprio

Selv uten en atomkrig mellom India og Pakistan er Stein Tønnessons verden fylt av bekymring.

Morten Møst, Oslo

PROFIL

– Fryktelig farlig, er det. Det faktum at både India og Pakistan har atomvåpen gjør nok krig litt mindre sannsynlig. Men jeg er bekymret, sier Prio-sjef Stein Tønnesson.

Det er en viktig del av jobben hans, dette å være bekymret. I løpet av en totimers samtale nevner direktøren ved Institutt for fredsforskning sin bekymring minst et dusin ganger, i forbindelse med like mange forskjellige konflikter – fra Kashmir, Aceh og Spratly-øyene til syklistenes dårlige kår i Oslo («Her har bilene makta, mens en by dominert av sykler er en fredelig by»).

Det er travelt i fredsbransjen, og muligheten for krig mellom to atommakter gjør ikke saken bedre.

– Så alvorlig som det er nå, har det aldri vært, unntatt når India og Pakistan faktisk har vært i krig. Alle opptrappingsmulighetene er tatt i bruk – troppeansamlinger ved grensen, artilleribeskytning over grensen, marinen ute på tokt, og ledere som snakker om «et avgjørende slag», sier Tønnesson.

– Det er en fordel at begge land har le-

dere som tilsynelatende har kontroll, for enhver leder vil jo helst unngå å bruke atomvåpen. Men hvis Pakistans president blir tilstrekkelig desperat, lar han seg kanskje friste til et preventivt atomangrep mot et mål i India for å stoppe en indisk offensiv. Og hvis sentralmakten smuldrer opp, kan lokale kommandanter med tilgang til atomvåpen komme til å bruke dem for å hindre at de faller i ndernes hender. Dessuten er det jo alltid mulig at atomvåpen blir brukt ved en feil.

Konflikt og ulikt. Ugh. Forskeren har talt. Stein Tønnesson er en av de lærde som lever av å forklare hvorfor kriger og konflikter oppstår, og hvorfor de er så vanskelige å få slutt på. Han deltar på konferanser, er i mediene, styrer debatter og produserer papirer om det samme. Det gjelder å ha en mening om det meste, for det er slik folk blir evaluert ved Prio. Sist desember kritiserte han for eksempel nobelprisjubileets premiss om at det 20. århundre var tidenes blodigste.

– I forhold til verdens folketall har andre århundrer vært verre. Dette århun-

dret kan også bli verre enn det forrige, sier Tønnesson mørkt mens junisolen drønner inn på kontoret ved Frognerparken.

For noen dager siden var det fullt av avisredaktører fra Sri Lanka som ville vite hva slags motiver Norge har for å megle hos dem.

Danskfødte Stein Tønnesson har forsket seg rundt Sør-Kinahavet og bekledd lærestoler i København, Århus og Oslo. Mannens cv, lang versjon, er på 13 sider inkludert publikasjonsliste. Den slutter foreløpig på sjefskontoret ved Prio – International Peace Research Institute, Oslo, der han begynte 1. juni ifjor.

– Hvordan er det å lede forskere?

– De har gjerne en individualistisk legning, så det er nok ikke plass til en autoritær lederstil her. Jeg må lytte til dem og prøve å forlike deres råd og ønsker når de ikke går i hop. Men Prio-forskerne er også flinke til å jobbe i gruppe.

– Men de mener mye forskjellig i samsfunnsdebatten?

– Ja, og meningsforskjeller er bra.

Navn: Stein Tønnesson
Stilling: Direktør ved Institutt for
Fredsforskning i Oslo (Prio)
Alder: 48
Sivilstand: Gift, ett barn fra tidligere
ekteskap
Aktuell: Alltid, dessverre

Kortsiktig fred. Prio-instituttet har litt over 50 ansatte, og et budsjett på omtrent like mange millioner. Men pengene går fort ut igjen på engasjementer i fjern og nær. Prio er for eksempel med på noe som heter Nansen-dialogene – et stort prosjekt for å brygge bro mellom de ulike folkegruppene i Balkan-statene. Et stort antall tidligere jugoslaver har deltatt, ved Nansenskolen på Lillehammer og lokalt på Balkan. Sånt koster.

– Forskerne våre oppdager at de blir mer og mer avhengige av kortsiktig prosjektfinansiering. Strengt tatt skal de jo skaffe seg kunnskaper, innsikt og forbedre verden, ikke tenke kommersielt og bruke tid på å skaffe penger. Men godt over halvparten av finansieringen vi har er bare sikret for ett år eller mindre.

– Så kanskje det er for mange forskere?

– Jeg mener ikke det! Det er mange uavhengige forskningsinstitutter i Norge i forhold til andre land, men de gjør ofte sånt som i andre land blir gjort av universitetene. Vi kunne nok trengt mer samrøre mellom forskere og universiteter her i Norge.

– Spiller Norge en viktig rolle som fredsbygger, eller er det bare noe myndighetene vil ha oss til å tro?

– Det er en realitet i det. Men dette er ikke en rolle Norge har skaffet seg bevisst. Parter i konflikt har ønsket noen som stiller seg til disposisjon og får i gang en dialog. Norge, ufarlig og rikt, egner seg til sånt. Etter hvert har norske politikere sett mulighetene dette gir til å ha innflytelse og bli sett. Nå er det tverrpolitisk enighet, kanskje med unntak av Fremskrittspartiet, om at Norge skal spille en sånn rolle. Det kommer forøvrig mange henvendelser som får nei.

– Får Midtøsten for mye oppmerksomhet?

– Kanskje det. Flere menneskeliv går tapt andre steder. Men all oppmerksomheten er forståelig: Midtøsten angår vår kristne sjel. Jødernes historie med holocaust gjør konflikten etisk betent, og så er den naturligvis av stor strategisk betydning, spesielt for USA og andre oljeimportører.

– Hvilken konflikt er mest undervurdert?

– Kampen om vann vil få mer oppmerksomhet. Det er andre her på Prio som jobber med det. Jeg lurer på om vi kan få en periode med global borgerkrig. Vi er på vei mot en situasjon der USA nesten får monopol på den mest avanserte våpenteknologien, og et globalisert samfunn dominert av USA. Da kan vi også få globaliserte grupper som kjemper mot USAs makt. Konfrontasjonen mellom al-Qaeda og USA bærer bud om hva som kan komme. Hvis sånne grupper klarer å utvikle sin kreativitet og selvmordsbomber blir et alminnelig globalt virkemiddel, blir det nesten uunngåelig at USA får med sin egen befolkning og andre land på en undertrykkende politikk. Overvåkingen som må til kan gjøre ellers demokratiske land til vrengebilder av seg selv. Det er jeg redd for, sier Tønnesson.

– På den annen side kan det tenkes at al-Qaeda er et øyeblikksfenomen. De har skremt mange muslimer. Dette kan være innledningen til en nedgangsperiode for militant islamisme.